

III. Przegląd prawodawstwa.

1. Prawo konstytucyjne

(od 1 stycznia do 1 kwietnia 1921).

a) Konstytucja polska.

Geneza konstytucji. W ciągu pierwszych dwóch lat po odzyskaniu niepodległości Polska musiała obchodzić się bez konstytucji.

Pierwszy Sejm, natychmiast po ukonstytuowaniu się, powziął 20 lutego 1919 r. następującą krótką uchwałę, normującą prowizorycznie wzajemny stosunek władz naczelnych:

„Sejm przyjmuje oświadczenie Józefa Piłsudskiego, że składa w ręce Sejmu urząd Naczelnika Państwa, do wiadomości i wyraża Mu podziękowanie za pełne trudów sprawowanie urzędu w służbie dla Ojczyzny.

Aż do ustawowego uchwalenia tej treści konstytucji, która określi zasadniczo przepisy o organizacji naczelnych władz w Państwie Polskiem, Sejm powierza, dalsze sprawowanie urzędu Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu na następujących zasadach:

1. Władzą suwerenną i ustawodawczą, w Państwie Polskiem jest Sejm Ustawodawczy; ustawy ogłasza: Marszałek z kontrasygnacją Prezydenta Ministrów i odnośnego Ministra fachowego.
2. Naczelnik Państwa jest przedstawicielem Państwa i najwyższym wykonawcą uchwał Sejmu w sprawach cywilnych i wojskowych.
3. Naczelnik Państwa powołuje Rząd w pełnym składzie na podstawie porozumienia z Sejmem.
4. Naczelnik Państwa oraz Rząd są odpowiedzialni przed Sejmem za sprawowanie swego urzędu.
5. Każdy akt państwowy Naczelnika Państwa wymaga podpisu odnośnego Ministra".

Równocześnie Sejm wyłonił z siebie komisję, konstytucyjną, której zadaniem było przygotowanie projektu konstytucji polskiej..

Praca komisji konstytucyjnej ciągnęła się, do czerwca 1920 r. Zrazu, komisja nie przyjmowała za formalną podstawę obrad żadnego z istniejących projektów konstytucyjnych, nawet, projektu opracowanego przez ankietę rzeczoznawców, zaproszonych przez Rząd, który to projekt Rząd nieoficjalnie przekazał Sejmowi. Komisja postanowiła samoistnie opracować cały przedmiot i podzieliła go w tym celu na kilka referatów.

Rządowa „Deklaracja Konstytucyjna”, wniesiona na Sejm w maju 1919 r., nie miała wpływu na prace komisji, gdyż nie uzyskała dostatecznego poparcia z żadnej strony. Dopiero rządowy projekt konstytucji, wniesiony do Sejmu w listopadzie 1919 r., a następnie (z powodu zmiany gabinetu) zmodyfikowany w styczniu 1920 r. stał się formalną podstawą obrad komisji. Po uzgodnieniu go z dotychczas uchwalonemi wnioskami komisja weszła na normalne tory pracy i w czerwcu 1920 r. przedstawiła Sejmowi do uchwalenia projekt Ustawy Konstytucyjnej. Z powodu jednak wypadków wojennych obrady konstytucyjne Sejmu uległy odroczeniu. Podjęte znowu w jesieni 1920 r. doprowadziły do ostatecznego uchwalenia konstytucji dnia 17 marca 1921 r.

Charakter konstytucji. Konstytucja polska 17 marca nie jest oryginalna, jak była konstytucja 3 maja. Opiera się raczej na ustalonych wzorach konstytucyjnych Europy Zachodniej, przy czem uwzględnia nie tylko zachodnie normy ustawowe, ale również normy zwyczajowe. W szczególności wzoruje się na konstytucji francuskiej. Dwuizbowość władzy ustawodawczej, wybór Prezydenta Rzeczypospolitej przez Sejm wraz z Senatem, możliwość rozwiązania Sejmu przez Prezydenta za zgodą Senatu, odpowiedzialność polityczna ministrów wobec Sejmu, względna łatwość rewizji, przypominają żywo konstytucję francuską, podobnie jak przepisy mniejszej wagi: minimalny wiek posłów (25 lat); wiek senatorów (40 lat), okres władzy Prezydenta (7 lat). Nawet oddzielenie władzy politycznej Prezydenta od władzy Naczelnego' Wodza jest wprawdzie odmienne od francuskiej konstytucji pisanej, ale zgodne z konstytucjonalizmem francuskim zwyczajowym. Różni się natomiast konstytucja nasza od francuskiej mniejszem znaczeniem Senatu. Różni się także swą objętością, gdyż zawiera obszerny rozdział poświęcony prawom i obowiązkom obywatelskim, co zostało we Francji w 1875 r. pominięte.

Konstytucja 17 marca, podobnie jak konstytucja 3 maja, przyjmuje zasadę „zwierzchnictwa narodowego”. Podczas gdy jednak konstytucja poprzednia ograniczała się do stwierdzenia, że „wszelka władza początek swój bierze z woli Narodu”, konstytucja obecna idzie dalej i powiada: „Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu” (art. 2). Chodziło tu atoli bardziej o doktrynę polityczną, aniżeli o uprawnienia realne, gdyż Naród nie

sprawuje władzy państwowej w żadnym kierunku sam, tylko przez swoje organa (Sejm i Senat, Prezydent Rzeczypospolitej łącznie z ministrami, sądy). Konstytucja staje na stanowisku demokracji pośredniej. Naród posiada jedynie prawo wybierania posłów, którzy są właściwymi piastunami władzy najwyższej).

Władza ustawodawcza. Władza ustawodawcza jest w zasadzie dwuizbowa. Artykuł 2-gi powiada: Organami Narodu w zakresie ustawodawstwa są Sejm i Senat. Zważywszy jednak niezwykle ograniczone kompetencje Senatu w tym kierunku, można by powiedzieć, iż system nasz jest w rzeczywistości jednoizbowy, a Senatowi przysługuje jedynie prawo „veto”, wstrzymujące na okres 2 miesiące dojście do skutku projektu ustawodawczego. Prawa Senatu w dziedzinie ustawodawczej są analogiczne do prawa, przysługującego w tej dziedzinie Prezydentom wielkich republik współczesnych.

Głównym i właściwym organem ustawodawczym jest Sejm. Wybierany jest na lat 5 w głosowaniu powszechnym, tajnym, bezpośrednim, równym i stosunkowym. Prawo wyborcze czynne posiada każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył lat 21. Terminu osiadłości niema. Wystarczy mieszkać w danym okręgu wyborczym w przededniu ogłoszenia wyborów w „Dzienniku Ustaw”. Nie mają prawa głosowania: 1) wojskowi w służbie czynnej, 2) obywatele pozbawieni praw cywilnych, 3) obywatele skazani za przestępstwa określone. Prawo obieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania do Sejmu, o ile skończył 25 lat. Również wojskowi w służbie czynnej mają prawo obieralności. Nie mają natomiast prawa obieralności państwowi urzędnicy administracyjni, skarbowi i sądowi w tych okręgach, w których pełnią

¹⁾ Prof. Jaworski w swych cennych „Uwagach prawniczych o projekcie Konstytucji” (Kraków, 1921) krytykuje ostro artykuł 2-gi, twierdząc, że „Naród” jest ze stanowiska prawniczego personifikującą fikcją, która prawniczo ma wartość, jeżeli dla tej personifikacji ustanowiony jest odrębny organ. Takiego organu (wedle konstytucji) niema, wymienione bowiem w drugim zdaniu organy narodu (sejm, prezydent i sądy) mają przyznaną każdy oddzielną, określoną władzę, a suma tych władz nie stanowi całości władzy zwierzchniej. Cechą tej ostatniej jest jej nieograniczoność, podział zaś władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądową powstał celem ograniczenia władzy zwierzchniej, suma zaś ograniczeń nie daje całości.

Z krytyką powyższą zgodzić się nie możemy. Chodzi bowiem w tej kwestji nie o „sumę ograniczeń”, tylko o „sumę władz”. Otóż suma władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowej stanowi całość władzy zwierzchniej państwa i nie odbiera tej ostatniej bynajmniej cechy nieograniczoności. Podział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądową powstał istotnie celem ograniczenia władzy zwierzchniej, ale nie władzy zwierzchniej państwa (o którą w tym wypadku chodzi), tylko władzy monarchy.

swą służbę (z wyjątkiem władz centralnych). Szczegółowe przepisy odnoszące się do wyborców; określi ordynacja wyborcza, a więc ustawa zwykła.

Drugim organem ustawodawczymi, o charakterze bardziej opiniodawczym, aniżeli decydującym jest Senat. Składa się z członków wybranych przez poszczególne województwa w głosowaniu pięcioprzymiotnikowym. Główna różnica pomiędzy prawem wyborczym do Sejmu a do Senatu polega na cenzusie wieku. Wyborcy do Senatu muszą mieć conajmniej lat 30, senatorowie najmniej lat 40. Pozatem warunkiem prawa wyborczego jest zamieszkanie w okręgu wyborczym przynajmniej od roku (są wyjątki dla kolonistów, robotników i urzędników). Inne przepisy, dotyczące sejmowego prawa wyborczego, odnoszą się również do Senatu. Ilość członków Senatu jest czterokrotnie mniejsza, niż liczba posłów do Sejmu.

Bardzo, ważnym jest przepis, oddający decyzję w sprawie ważności wyborów w ręce czynników sądowych. Pod tym względem konstytucja nasza odbiega od zasady, rozpowszechnionej w państwach współczesnych, iż izby same decydują o ważności wyborów. Zasada ta, jak wykazało doświadczenie, prowadzi do licznych nadużyć. Konstytucja nasza słusznie reguluje tę kwestję w ten sposób, iż Izby sprawdzają tylko ważność wyborów niezaprotestowanych. O ważności wyborów zaprotestowanych rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Posłowie (do Sejmu i Senatu) korzystają w szerokiej mierze z t. zw. nietykalności poselskiej. Za przemówienia i manifestacje w Izbie posłowie odpowiadają tylko przed odnośną Izbą. Przez cały czas trwania mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karnej, ani pozbawieni wolności bez zezwolenia Sejmu. W wypadku schwywania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej, jeżeli jego przytrzymanie jest niezbędne dla zabezpieczenia wymiaru sprawiedliwości, względnie dla unieszkodliwienia skutków przestępstwa, władza sądowa ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia o tem Marszałka Sejmu dla uzyskania zezwolenia Sejmu na areszt i dalsze postępowanie karne. Postępowanie karne, wdrożone przeciw posłowi przed uzyskaniem mandatu poselskiego, ulegnie na żądanie Sejmu zawieszeniu aż do wygaśnięcia mandatu.

Konstytucja stara się zabezpieczyć niezależność posłów w stosunku do rządu. Poseł nie może na swoje ani na obce imię kupować lub uzyskiwać dzierżaw dóbr państwowych, przyjmować dostaw publicznych i robót rządowych, ani otrzymywać od rządu żadnych koncesyj lub innych korzyści osobistych. Poseł nie może również otrzymywać od rządu żadnych odznaczeń z wyjątkiem wojskowych. Poseł powołany do płatnej służby państwo-

wej, traci mandat (wyjątek dla ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów wyższych uczelni). Posłowie, zgodnie z zasadą demokratyczną, otrzymują diety.

W zakresie toku ustawodawstwa uwidocznia się najsilniej decydujące znaczenie Sejmu i podporządkowane stanowisko Senatu. Inicjatywa ustawodawcza należy do Sejmu i Rządu (nie ma jej ani Senat, ani Prezydent Rzeczypospolitej). Każdy projekt ustawy, uchwalony przez Sejm, będzie przekazany Senatowi do zbadania. Jeżeli Senat nie podniesie w ciągu 30 dni od dnia, doręczenia mu uchwalonego projektu żadnych przeciwko niemu zarzutów, Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy. Jeżeli Senat postanowi projekt uchwalony przez Sejm zmienić lub odrzucić, powinien zapowiedzieć to Sejmowi w ciągu powyższych 30 dni, a najdalej w ciągu następujących dni 30 zwrócić Sejmowi z proponowanymi zmianami. Jeżeli Sejm zmiany proponowane przez Senat uchwali zwykłą większością albo odrzuci większością $\frac{11}{20}$ głosujących, Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie ustawy w brzmieniu ustalonym ponowną uchwałą Sejmu. Natomiast Prezydentowi Rzeczypospolitej nie przysługuje prawo „veto” wstrzymującego w dziedzinie ustawodawczej (przeciwieństwo do Francji, Ameryki i Niemiec).

Pod względem kadencji sejmowej ustalony został okres 5-letni. Jednakże w wyjątkowych wypadkach ten okres trwania Sejmu może być skrócony, a mianowicie: 1) Sejm może się rozwiązać mocą własnej uchwały, powziętej większością $\frac{2}{3}$, głosów przy obecności połowy ustawowej liczby posłów, 2) Prezydent Rzeczypospolitej może rozwiązać Sejm za zgodą $\frac{3}{5}$ ustawowej liczby członków Senatu. Kadencja, Senatu jest zawsze równoczesną z kadencją sejmową. Zwoływanie Sejmu i Senatu, jak również otwieranie, odracanie i zamykanie należy do Prezydenta Rzeczypospolitej, który jednak związany jest pod tym względem pewnymi terminami.

Władza wykonawcza. Prezydent Rzeczypospolitej. Na czele władzy wykonawczej stoi Prezydent Rzeczypospolitej, wybierany na lat 7 przez Zgromadzenie Narodowe bezwzględną większością głosów. Zgromadzenie Narodowe składa się z połączonego Sejmu i Senatu. Zwoływane jest przed Prezydenta Rzeczypospolitej: w ostatnim kwartale jego urzędowania. Jeżeli zwołanie nie nastąpi na 30 dni przed upływem siedmiolecia, Sejm i Senat łączą się z samego prawa w Zgromadzenie Narodowe na zaproszenie Marszałka Sejmu i pod jego przewodnictwem.

Odnosnie: do kandydatów na Prezydenta konstytucja nie stawia żadnych warunków. Istnieje tylko zastrzeżenie, że wybrany Prezydent Rzeczypospolitej nie może piastować żadnego innego urzędu, ani należeć do Składu Sejmu lub Senatu.

Władza Prezydenta w kierunku ustawodawczym jest niewielka. Nie posiada on prawa „veto”. Nie posiada również prawa inicjatywy ustawodawczej (prawo to przysługuje tylko Rządowi i Sejmowi). Przysługuje mu natomiast prawo (i obowiązek) ogłaszania ustaw, które podpisuje wraz z odpowiednimi ministrami; jednak termin mocy obowiązującej ustawy jest określony przez Sejm. Przysługuje Prezydentowi prawo zwoływania, otwierania, odraczania i zamykania obu Izb, przyczem jednak wiązany jest pewnymi terminami, np. winien zwołać Izby corocznie najpóźniej w październiku, nie może odraczać Izb dłużej, jak na 30 dni, bez zgody Sejmu i Prezydent może wreszcie rozwiązać Sejm za zgodą $\frac{3}{5}$ Senatu.

Uprawnienia Prezydenta w kierunku władzy wykonawczej idą bardzo daleko (według wzoru francuskiego), jednakże zastrzeżona jest zasada konstytucyjna, iż każdy akt rządowy Prezydenta Rzeczypospolitej wymaga dla swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów i właściwego ministra, którzy przez, podpisanie aktu biorą zań odpowiedzialność.

Bardzo obszerne są uprawnienia Prezydenta w dziedzinie polityki zagranicznej. Prezydent reprezentuje państwo na zewnątrz, przyjmuje i wysyła przedstawicieli dyplomatycznych oraz zawiera umowy z innymi państwami. Umowy te dzielą się na 2 rodzaje: 1) umowy, wymagające zgody Sejmu; są to umowy handlowe i celne oraz umowy, które trwale obciążają pod względem finansowym państwo, albo zawierają przepisy prawne obowiązujące obywateli, albo też wprowadzają zmianę granic państwa, a także przymierza', 2) inne umowy, które Prezydent podaje jedynie do wiadomości Sejmu. Wypowiedzieć wojnę i zawrzeć pokój może Prezydent tylko za uprzednią zgodą Sejmu.

Prezydent mianuje i odwołuje Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje i odwołuje ministrów. Mianuje również urzędników cywilnych i wojskowych, odpowiednio do przepisów ustawowych, na wniosek Rady Ministrów.

Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa podczas pokoju. Natomiast w czasie wojny nie może sprawować naczelnego dowództwa, tylko winien mianować Naczelnego Wodza na wniosek Rady Ministrów, przedstawiany przez Ministra spraw wojskowych. Ten ostatni odpowiada przed Sejmem za akty, związane z dowództwem: w czasie wojny, jak i za wszelkie: sprawy kierownictwa wojskowego.

Prezydent posiada prawo wydawania rozporządzeń wykonawczych celem wykonania ustaw, jednakże z powołaniem się na upoważnienie ustawowe. Przeprowadzenie tych rozporządzeń może zapewnić użyciem przymusu.

W dziedzinie władzy sądowej uprawnienia Prezydenta są niewielkie, ze względu na zasadę niezawisłości sędziowskiej. Pre-

zydent jednak mianuje sędziów, stosownie do przepisów ustawowych, oraz posiada prawo łaski. Natomiast nie posiada prawa amnestji, która może być udzielona tylko w drodze ustawodawczej.

Prezydent nie jest odpowiedzialny za czynności urzędowe ani parlamentarnie (polityczne), ani cywilnie. Natomiast jest odpowiedzialny w znaczeniu konstytucyjnym (prawnym), a mianowicie odpowiada za zdradę kraju, za pogwałcenie konstytucji i za przestępstwa karne. Oskarża Sejm (większością $\frac{3}{5}$ głosów), rozpatruje sprawę Trybunał Stanu. Ten ostatni składa się z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz 12 członków, których wybierają z poza swego grona: ośmiu Sejm i czterech Senat.

Konstytucja przewiduje w pewnych wypadkach zastępstwo Prezydenta (np. w razie opróżnienia urzędu Prezydenta i konieczności zwołania Zgromadzenia Narodowego, względnie wyborów do Sejmu i Senatu). Zastępstwo to przysługuje) Marszałkowi Sejmu.

Rząd. Rząd państwa polskiego składa się z ministrów, którzy tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów. Ministrowie są mianowani i odwoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej. Nie mogą oni piastować żadnego innego urzędu, ani uczestniczyć w zarządzie i władzach kontrolujących towarzystw na zysk obliczonych.

Rządowi przysługuje prawo inicjatywy ustawodawczej. Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach sejmowych i przemawiać poza kolejną mówców zapisanych do głosu. W głosowaniach mogą brać udział, o ile są posłami.

Ministrowie (i władze im podległe) mają prawo, każdy w swoim zakresie, wydawać rozporządzenia, wykonawcze celem wykonania ustaw, tudzież zapewnić ich przeprowadzenie użyciem przymusu. Niezbędne jednak jest powołanie się na upoważnienie ustawowe.

Ministrowie są odpowiedzialni przed Sejmem zarówno w znaczeniu prawnym (konstytucyjnym), jak też w znaczeniu politycznym (parlamentarnym). Odpowiadają ministrowie solidarnie (t. zn. Rada Ministrów), jak również oddzielnie, każdy w swoim zakresie.

Odpowiedzialność konstytucyjną ponoszą ministrowie za niezgodność swojej działalności urzędowej z konstytucją lub innymi ustawami państwa. Ponoszą tę odpowiedzialność również za akty rządowe Prezydenta Rzeczypospolitej i za działanie podległych organów administracyjnych. Pociąga ministrów do odpowiedzialności Sejm (większością $\frac{3}{5}$ głosów), rozpoznaje Sprawę i wydaje wyrok Trybunał Stanu.

Odpowiedzialność parlamentarną wobec Sejmu (nie wobec Senatu¹⁾) ponoszą ministrowie za kierunek swojej polityki. Sankcją tej odpowiedzialności jest konieczność dymisji na żądanie większości Sejmu (zwykłej większości). Przepis ten jest wielkiej wagi, gdyż ustala w Polsce konstytucyjnie system rządów gabinetowych. Konstytucja polska opiera się pod tym względem na wzorze francuskim, co zapewne pociągnie za sobą znaczne osłabienie władzy faktycznej Prezydenta Rzeczypospolitej.

Administracja i samorząd. W tej dziedzinie konstytucja ogranicza się do zasad najogólniejszych, pozostawiając wszelkie kwestie bardziej szczegółowe ustawom zwykłymi.

W zakresie administracji konstytucja przyjmuje podział państwa na województwa, powiaty i gminy (wiejskie i miejskie). Przeprowadzona będzie zasada dekoncentracji, czyli szerokiej kompetencji władz rządowych lokalnych (przeciwieństwo do centralizacji). W każdej jednostce terytorialnej całość administracji państwowej ma być możliwie skupiona w jednym urzędzie, pod jednym zwierzchnikiem. W wykonywaniu zadań administracji państwowej mają brać udział obywatele, powołani drogą wyborów.

Odwołanie od orzeczeń władz rządowych będzie, w zasadzie dopuszczone tylko do jednej wyższej instancji. Od orzeczeń karnych władz administracyjnych, zapadłych w drugiej instancji, będzie przysługiwało stronom prawo odwołania, się do właściwego sądu. Konstytucja przewiduje wreszcie sądownictwo administracyjne dla orzekania o legalności aktów administracyjnych. Sądownictwo to będzie oparte na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele.

W zakresie samorządu konstytucja przewiduje, iż województwa, powiaty i gminy będą równocześnie jednostkami samorządu terytorialnego. Jednostki te mogą się łączyć w związki dla przeprowadzenia zadań samorządnych, jednakże charakter publiczno-prawny mogą otrzymywać takie związki tylko na podstawie osobnej ustawy. Samorząd wojewódzki i powiatowy ma być pod względem czynności wykonawczych zespolony organicznie z władzami państwowymi. Obok samorządu terytorialnego przewiduje konstytucja samorząd gospodarczy dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego, a mianowicie Izby rolnicze, handlowe, przemysłowe, rzemieślnicze, pracy najemnej i inne, połączone w Naczelną Izbę Gospodarczą Rzeczypospolitej.

Nadzór nad samorządem będzie sprawowało państwo przez wydziały samorządu wyższego stopnia. Jednakże nadzór ten może być przekazany częściowo sądownictwu administracyjnemu. To

¹⁾ Inaczej we Francji.

ostatnie (z Najwyższym Trybunałem administracyjnym na czele) będzie powołane do orzekania o legalności aktów administracji samorządowej.

Władza sądowa. Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Sędziowie są z reguły mianowani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, tylko sędziowie pokoju są z reguły wybierani przez ludność.

Konstytucja podkreśla silnie zasadę niezawisłości sędziowskiej. Orzeczenia sądowe nie mogą być zmienione ani przez władzę ustawodawczą, ani przez władzę wykonawczą. Sędzia nie może być złożony z urzędu ani przeniesiony na inne miejsce urzędowania wbrew swojej woli. Może to nastąpić jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w wypadkach w ustawie przewidzianych. Konstytucja ustanawia nawet nietykalność sędziów, na wzór nietykalności poselskiej. Sędziowie bowiem nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karnej ani pozbawieni wolności bez uprzedniej zgody wskazanego przez ustawę sądu. Nawet w razie schwywania sędziego na gorącym uczynku może sąd zażądać niezwłocznie uwolnienia aresztowanego.

Kompetencja sądów nie zawiera w sobie prawa badania, ważności ustaw, należycie ogłoszonych. Natomiast przypuszczać należy, iż sądy mają prawo badania ważności rozporządzeń.

Organizacja sądownictwa pozostawiona jest ustawodawstwu zwykłemu. Konstytucja jednak ustanawia zasadę jawności rozpraw, instytucję sądów przysięgłych, utworzenie Sądu Najwyższego oraz Trybunału kompetencyjnego dla rozstrzygania sporów o własności między władzą sądową, a władzą administracyjną.

Obowiązki i prawa obywatelskie. Konstytucja polska, w przeciwieństwie do wielu innych konstytucyj, mówi nie tylko o prawach, ale również o obowiązkach obywatelskich, a nawet stawia te ostatnie na pierwszym planie. Do obowiązków obywatela należy wierność wobec państwa, szanowanie ustaw, spełnianie służby wojskowej, ponoszenie ciężarów publicznych i t. d.

Mówiąc o prawach obywatelskich konstytucja cna na myśli przede wszystkim t. zw. prawa wolnościowe, które zostały ujęte w sposób niezmiernie liberalny. Wolność osobista, nietykalność mieszkania, wolność gospodarcza, wolność słowa i prasy, tajemnica listowa, wolność stowarzyszeń i zgromadzeń, wolność sumienia, wolność narodowa znalazły w konstytucji pełne uwzględnienie. Jednakże konstytucja ogranicza się jedynie do podkreślenia zasad wolnościowych. Konkretne określenie granic tej wolności nastąpi w drodze ustaw zwykłych.

Bardzo wyraźnie została uregulowana zasada wolności osobistej. Konstytucja powiada, iż rewizja osobista i aresztowanie dopuszczalne są jedynie na podstawie polecenia władz sądo-

wych. O ileby polecenie sądowe nie było wydane natychmiast, powinno być doręczone najpóźniej w ciągu 48 godzin z podaniem przyczyn rewizji lub aresztowania. Aresztowani, którym w przeciągu 48 godzin nie podano na piśmie z podpisem władz sądowych przyczyny aresztowania¹⁾, odzyskują niezwłocznie wolność.

Bardzo silnie została uwydatniona w konstytucji zasada wolności narodowej¹⁾). Każdy obywatel będzie miał prawo zachowania swej narodowości i pielegnowania swojej mowy i własności narodowych. Osobne ustawy zabezpieczą mniejszościom pełny i swobodny rozwój ich własności narodowościowych przy pomocy autonomicznych związków mniejszości o charakterze publicjno-prawnym, w obrębie związków samorządni powszechnego. Obywatele polscy, należący do mniejszości narodowościowych, wyznaniowych lub językowych, mają równe z innymi obywatelami prawo zakładania szkół i zakładów dobroczynnych oraz używania w nich swobodnie swojej mowy.

Także zasada własności prywatnej została uznana w konstytucji. Zniesienie lub ograniczenie własności może nastąpić tylko w wypadkach ustawą przewidzianych ze względów „wyższej użyteczności”, za odszkodowaniem. Taką „wyższą użyteczność” wprowadza sama konstytucja w zakresie obrotu ziemią. Ziemia nie może być przedmiotem nieograniczonego obrotu. Państwu przysługuje prawo przymusowego wykupu oraz uregulowania obrotu ziemią w drodze ustawowej.

Zasadę równości wszystkich obywateli wobec prawa posunęła konstytucja, tak daleko, iż skasowała wszelkie herby, tytuły rodowe i inne, z wyjątkiem naukowych, urzędowych i zawodowych. Obywatelom Rzeczypospolitej nie wolno przyjmować bez zezwolenia Prezydenta Rzeczypospolitej tytułów ani orderów cudzoziemskich.

Prawa wolnościowe mogą być w pewnych wypadkach, ze względów bezpieczeństwa publicznego, zawieszane. Jednakże zawieszenie takie nie może dotyczyć wszystkich praw wolnościowych, a. tylko niektórych wyraźnie wymienionych, a mianowicie: wolności osobistej, nietykalności mieszkania, wolności prasy, tajemnicy korespondencji, wolności zgromadzeń i stowarzyszeń. Zawieszenie takie może zarządzić tylko Rada Ministrów na wypadek wojny lub rozruchów wewnętrznych, za zgodą Prezydenta Rzeczypospolitej. Zarządzenie powyższe musi być przedłożone Sejmowi do zatwierdzenia.

Obok praw wolnościowych konstytucja podkreśla silnie prawa obywatelskie w znaczeniu ściślejszem, to znaczy prawo

¹⁾ Zgodnie z traktatem między głównymi mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi a Polską, podpisanym w Wersalu 21 czerwca 1919 r.

do opieki ze strony państwa. Żadna ustawa (a więc tem bardziej rozporządzenie) nie będzie mogła zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia, krzywdy i straty. Każdy obywatel ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaką mu wyrządziły organy władzy państwowej, cywilnej lub wojskowej, przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby. Odpowiedzialnym za szkodę jest państwo solidarnie z winnymi organami. Tak samo odpowiedzialne są gminy i inne ciała samorządowe. Szczególną opiekę roztacza konstytucja nad dziedziną pracy. Każdy obywatel będzie miał prawo do opieki państwa nad jego pracą, a w razie braku pracy, choroby, wypadku i niedołęstwa do ubezpieczenia społecznego, ustalonego przez osobną ustawę. Praca zarobkowa dzieci niżej lat 15, praca nocna kobiet i robotników młodocianych w gałęziach przemysłu, szkodliwych dla ich zdrowia, jest zakazana. Dzieci bez dostatecznej opieki rodzicielskiej, zaniedbane pod względem wychowawczym, mają prawo do opieki i pomocy państwa.

Państwo a Kościół. Oprócz ogólnej zasady wolności wyznania, konstytucja nadaje każdemu związkowi religijnemu, uznanemu przez państwo, prawo do urządzania nabożeństw publicznych oraz samodzielnego prowadzenia swych spraw wewnętrznych. Stosunek państwa do Kościoła katolickiego opiera konstytucja na zasadzie *k o n k o r d a t u* (nie zaś rozdziału Kościoła i państwa). Kościół katolicki zajmuje w państwie stanowisko naczelné i rządzi się własnymi prawami. Stosunek państwa, do Kościoła będzie określony na podstawie porozumienia, ze Stolicą Apostolską, która podlega ratyfikacji przez Sejm.

Rewizja konstytucji. Konstytucja odróżnia zmianę konstytucji od rewizji konstytucji. Dla przeprowadzenia zmiany konstytucji trzeba zgody kwalifikowanej większości Sejmu i Senatu ($\frac{2}{3}$ głosów). Rewizja konstytucji ma dokonywać się co 25 lat przez Zgromadzenie Narodowe, złożone z Sejmu i Senatu (zwyczajną większością).

Poza tem znajdujemy w konstytucji przepis wyjątkowy dla drugiego Sejmu, wybranego na podstawie tej konstytucji (będzie to trzeci Sejm, licząc od obecnego). Sejm ten może dokonać rewizji własną uchwałą, powziętą większością $\frac{3}{5}$ głosów przy obecności połowy ustawowej liczby posłów. Zgody Senatu nie potrzeba.

Dodatek. Moc obowiązująca konstytucji zaczyna się z dniem jej ogłoszenia. O ile urzeczywistnienie poszczególnych postanowień konstytucji zawisło od wydania odpowiednich ustaw, moc obowiązująca tych postanowień zaczyna się z dniem wejścia w życie odnośnych ustaw.

Ponieważ jednak stosunek istniejącej dotychczas władzy najwyższej do przepisów konstytucji nie był zupełnie, jasny, przeto Sejm dnia 18 maja r. b. uchwalił ustawę przechodnią do ustawy konstytucyjnej w sprawie tymczasowej organizacji władzy zwierzchniej Rzeczypospolitej. Treść tej ustawy jest następująca:

Art. 1. Sejm ustawodawczy sprawuje swą władzę w dotychczasowym zakresie aż do chwili ukonstytuowania się władzy ustawodawczej na zasadach Ustawy Konstytucyjnej z dn. 17 marca 1921 r. i rozwiązuje się w tym dniu z mocy samego prawa.

Art. 2. Prawa i obowiązki obecnego Naczelnika Państwa, określone w uchwale Sejmu dn. 20 lutego 1919 r. trwają do chwili objęcia urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej, wybranego na podstawie Ustawy Konstytucyjnej:

Art. 3. Pierwsze wybory do Sejmu i Senatu na zasadzie nowej ordynacji wyborczej zarządzi na podstawie uchwały Sejmu ustawodawczego Naczelnik Państwa, poczem w terminie określonym w ustępie 2 art. 25 Ustawy Konstytucyjnej zwoła on Sejm i Senat na pierwsze posiedzenie i otworzy je.

Art. 4. Niezwłocznie, nie później jednak niż w 7 dni od dnia ukonstytuowania się Sejmu i Senatu na zaproszenie Marszałka nowego Sejmu zbierze się Zgromadzenie Narodowe w celu wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia Ustawy Konstytucyjnej.,

Konstytucja polska została ogłoszona w Nr. 44-ym Dziennika ustaw (poz. 267). Ustawa przechodnia w tymże numerze (poz. 268).

b) Inne ustawy i rozporządzenia.

Obywatelstwo polskie. W celu wykonania ustawy o obywatelstwie państwa polskiego (z dn. 20 stycznia 1920 r.) na obszarze b. dzielnicy pruskiej wydane zostało Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych (z dn. 5 lutego 1921 r., Dz. ust. N. 16, poz. 95), które rozciągnęło moc obowiązującą rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 7. czerwca 1920 r. na obszar b. dzielnicy pruskiej, jednakże z pewnymi zmianami. Wśród tych zmian ważnem ze stanowiska konstytucyjnego jest prawo odwoływania się od niektórych orzeczeń Wojewody do Sądu Administracyjnego, a mianowicie do Senatu Administracyjnego przy Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu.

Władza państwowa na kresach wschodnich. Dn. 4 lutego 1921 r. wydana została ustawa o unormowaniu stanu prawno-politycznego na ziemiach, przyłączonych do obszaru Rzeczypospolitej na podstawie umowy o preliminaryjnym pokoju i rozjemie z Rosją (Dz. ust. N. 16 poz. 93). Na podstawie tej ustawy

ziemie wschodnie, przynależne do obszaru Rzeczypospolitej, zgodnie z umową o preliminaryjnym pokoju i rozejmie, podlegają całkowicie władzy organów centralnych Rzeczypospolitej, to jest: Sejmu, Naczelnika Państwa i Ministrów. Rada Ministrów została upoważniona do zniesienia wszelkich wyjątkowych ustaw i rozporządzeń jakiegokolwiek pochodzenia, wydanych na niekorzyść czy dla przywileju jakiegokolwiek narodowości czy wyznania. Tymczasowa ustawa o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji (z dn. 2 sierpnia 1919 r.) została rozciągnięta na ziemie wschodnie, przy czym utworzone zostały 3 nowe województwa: 1) wołyńskie z siedzibą w Lucku, 2) poleskie z siedzibą w Pińsku 3) nowogródzkie z siedzibą w Nowogródku. Rada Ministrów winna rozciągnąć na nowo utworzone województwa działanie ordynacji wyborczej do Sejmu i przeprowadzić wybory uzupełniające z tych okręgów w ciągu 120 dni od chwili wejścia w życie ustawy powyższej (z dn. 4 lutego 1921 r.).

Autonomia Śląska. Statut Organiczny Województwa Śląskiego został uzupełniony w paru punktach przez ustawę konstytucyjną z dn. 8 marca 1921 r. (Dz. ust. N. 26 poz. 146). Uzupełnienie to ustanawia zasady: 1) że urzędnicy państwowi, urzędujący na Śląsku, powinni w zasadzie pochodzić ze Śląska, 2) że wszelkie zmiany obowiązujących na Śląsku ustaw, dotyczących górnictwa, przemysłu, handlu i rękodzielnictwa, mogą nastąpić tylko za zgodą Sejmu Śląskiego.

Ordery. Dwie ustawy z dn. 4 lutego 1921 r. (Dz. ust. N. 24 poz. 136 i 137) ustanowiły dwa ordery, a mianowicie 1) order Orła Białego i: 2) order Odrodzenia Polski.

Order Orła Białego ma na celu nagradzanie znamienitych zasług zarówno cywilnych jak wojskowych, położonych w czasie pokoju lub wojny dla chwały i pożytku Rzeczypospolitej. Order ten jest najwyższą odznaką honorową Rzeczypospolitej i będzie nadawany osobom, które istotnie i wybitnie przyczyniły się do odzyskania; lub utrwalenia niepodległości i zjednoczenia Polski albo do jej rozkwitu. Wszyscy kawalerowie orderu Orła Białego łączą się w Zgromadzenie Kawalerów z, Wielkim Mistrzem Orderu i kapitułą na czele. Członków kapituły w liczbie 5 i 2 zastępców wybiera co trzy lata Zgromadzenie Kawalerów; Orła Białego z pośród swego grona. Naczelnik Państwa z tytułu swego wyboru, jest z urzędu Wielkim Mistrzem Orderu i przewodniczącym w kapitule. Kapituła zarządza sprawami orderu oraz opiniuje w sprawie wniosku o nadanie odznak orderowych. Kandydatowi na kawalerów orderu przedstawia Rada Ministrów na podstawie wniosków poszczególnych Ministrów. W skład tymczasowej Rady Orderu wchodzi: Marszałek Sejmu jako. przewodniczący, Arcybiskup

Gnieźnieńsko - Poznański, Prezydent Ministrów, pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i przedstawiciel Naczelnego Wodza.

Order Odrodzenia Polski ma na celu nagrodzenie zasług, położonych w służbie dla Państwa i społeczeństwa. Orderem tym mogą być odznaczeni nieskazitelnego charakteru i sumiennej pracy obywatele, którzy się, szczególnie zasłużyli Ojczyźnie przez: dokonanie czynów wybitnych, niezwykle zalety umysłu i charakteru ujawniających. Organizacja tego orderu jest podobna do orderu Orła Białego, jednakże z pewnemi modyfikacjami. Order Odrodzenia Polski dzieli się na 4 klasy.

D r. Peretiatkowicz.

2. Prawo i proces karny

I kwartał 1921*)

A. Obowiązują na całym obszarze Rzeczypospolitej:

1. Ustawa z; 17/12. 1920 (Dz. Ust 1921. Nr. 2, poz. 4) w sprawie zmiany ustawy z 1/8. 1919. (Dz. Prawi Nr. 64. poz. 386) o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z chęci zysku.

Zmiany objęte powyższą ustawą dotyczą: 1) wysokości wyrażonej lub zamierzonej szkody, od której zależy wymiar kary przepisanej w art. 1. ust. z 1/8. 1919 t. j. kary śmierci; obecnie wymagana wysokość szkody przekraczać musi 10.000 mk., uprzednio wystarczało, jeżeli przekraczała 2.000 mk. (4.000 k.); 2) minimalnej granicy wieku, poniżej której osoby wojskowe wyjęte są z pod działania ust. z 1/8. 1919; obecnie wymagane jest ukończenie 20 lat życia w chwili popełnienia przestępstwa, uprzednio wystarczało ukończenie 18 lat życia.

Zasadnicze postanowienie ust. z, 1/8. 1919. (o odpowiedzialności osób wojskowych za przestępstwa z; chęci zysku) są następujące:

Szczególnie surowe normy karne przepisuje ustawa za przestępstwa osób wojskowych, popełnione w czasie odbywania służby wojskowej, które są:

¹⁾ Do którego kwartału dana ustawa należy, oznaczam na podstawie daty ogłoszenia ustawy w Dz. Ust., a nie na podstawie daty uchwały sejmowej, gdyż ta ostatnia data jest momentem najczęściej jedynie historycznym.

W zeszytcie 2 „Ruchu” umieszczony był przegląd ustawodawstwa w zakresie prawa i procesu karnego, licząc od chwili powstania państwowości polskiej z ograniczeniem do b. zaboru pruskiego. W przyszłości będzie „Ruch” umieszczał jako stała rubrykę przegląd tej gałęzi ustawodawstwa na całym obszarze Rzeczypospolitej, zaczynając od I stycznia 1921, przyczem poszczególne zeszyty będą obejmowały okres kwartalny, poprzedzający wydanie odnośnego zeszytu.

a) kradzieżą lub przywłaszczeniem (sprzeniewierzeniem), jeżeli szkoda wyrządzona lub zamierzona przekracza (przy uwzględnieniu brzmienia ust. z 17/12. 1920) 10.000 mk., a kradzież lub przywłaszczenie (sprzeniewierzenie) dotyczy: A) dobra wojskowego albo: B) przedmiotów dostępnych lub powierzonych osobie wojskowej z powodu służby lub stosunku służbowego;

b) oszustwem na szkodę skarbu wojskowego, jeżeli szkoda wyrządzona lub zamierzona przekracza (przy uwzględnieniu brzmienia ust. z 17/12. 1920) 10.000 mk.;

c) przyjęciem подарunku lub innej korzyści majątkowej bądź obietnicy takiego подарunku albo korzyści majątkowej, danych osobie wojskowej w celu skłonienia jej do naruszenia obowiązków przy rozstrzyganiu spraw urzędowych lub służbowych;

d) przyjęciem подарunku lub korzyści majątkowej lub obietnicy tychże albo domaganiem się ich albo ściąganiem na swoją korzyść nienależnych opłat lub świadczeń, jeżeli przestępstwo to pozostaje w związku z pełnieniem przez osobę wojskową obowiązków urzędowych lub służbowych.

Pomiędzy wypadkami przyjęcia подарunku lub korzyści majątkowej lub obietnicy tychże, wymienionemu w tym ustępie, a takimi samymi wypadkami, wymienionymi powyżej w ustępie c) zachodzi ta różnica, że we wypadkach pod d) nie jest wymagane (odmiennie, jak pod c)), aby danie lub obiecanie подарunku albo korzyści majątkowej nastąpiło w celu skłonienia do naruszenia obowiązków urzędowych lub służbowych; wystarczy tutaj związek między takim działaniem osoby innej a pełnieniem obowiązków urzędowych lub służbowych przez osobę wojskową, zatem należą tutaj wypadki zwykłego łapownictwa, nie łączącego się względnie nie mającego się łączyć w myśl intencji osoby dającej lub obiecującej z naruszeniem obowiązków przez osobę wojskową.

Wszystkie powyżej (pod a—d) wymienione przestępstwa mają kwalifikację zbrodni.

Wymiarkiary:

We wypadkach wymienionych pod a) i b): kara śmierci. Jestto norma karna, oznaczona bezwzględnie. We wypadkach wymienionych pod c): kara śmierci, a we wypadkach mniejszej wagi wymierzona być może kara ciężkiego więzienia (domu karnego) bezterminowego (dożywotniego) lub od lat 4 do 15.

We wypadkach wymienionych pod d): ciężkie więzienie (dom karny) od lat 4 do 10, o ile w myśl postanowień odnośnych przepisów karnych nie należy wymierzyć kary surowszej.

Tensam wymiar kary przepisany jest we wszystkich trzech wyżej wymienionych sankcjach karnych tak dla głównych spraw-

cowi, jakoteż i dla wszystkich innych osób wojskowych, będących uczestnikami przestępstwa, i to także wówczas, jeżeli głównymi sprawcą kradzieży, przywłaszczenia (sprzeniewierzenia) lub oszustwa (we wypadkach a) i b)) będzie osoba' cywilna.

2. Ustawa z 17/12. 1920. (Dz, Ust. 1921 Nr. 3. poz. 7) uchylająca rozporządzenie Rady Obrony Państwa z 17/9. 1920. (Dz, List. Nr. 91. poz. 598) w przedmiocie kar za obrazę Naczelnika Państwa.

Powyższe rozporządzenie Rady Obrony Państwa kwalifikowało jako występki obrazę Naczelnika Państwa. Popełnienie obrazy mogło nastąpić: a) przez uwłaczające czci mowy, okrzyki, groźby lub zachowanie się w urzędach, w miejscach lub na zebraniach publicznych albo: b) przez, uwłaczające; czci pisma, druki, afisze, obrazy, rysunki, wizerunki lub' utwory, puszczane w obieg, rozpowszechniane lub wystawiane na widok publiczny. Przepisana kara była: a) w b. zaborze rosyjskim i pruskim kara aresztu albo kara więzienia do lat trzech i grzywny do 10.000 mk. lub jedna z tych kar; b) w b. zaborze austrj. areszt lub ścisły areszt od dni 14 do lat trzech i grzywna od 1.000 mk. do 10.000 mk. lub jedna z tych kar.

3. Ustawa z 10/3. 1921 (Dz, Ust. Nr. 29. poz. 163) w przedmiocie amnestji dla osób pochodzących z plebiscytowego obszaru na G. Śląsku lub tam stale mieszkających.

Zakres amnestji:

Pod względem osobowym odnosi się, amnestia do osób pochodzących z plebiscytowego obszaru na G. śląsku lub tam stale mieszkających, zaś pod względem rzeczowym obejmuje przestępstwa należące do właściwości sądów, jakoteż władz administracyjnych (skarbowych), które to przestępstwa popełnione zostały przed dniem ogłoszenia (31/3) niniejszej ustawy. Miejsce popełnienia przestępstwa nie ma znaczenia.

Granice i stopnie amnestji:

Należy odróżnić wypadki, gdy amnestja odnosi się postępowania karnego (i to zarówno wdrożonego już, jak jeszcze nie wdrożonego) oraz wypadki, gdy odnosi się do kary.

Postępowania karnego nie należy wdrażać, a wdrożone już postępowanie karne należy umorzyć w następujących wypadkach:

a) odnośnie do przestępstw wojskowych, które nie ulegają karze w myśl przepisów prawa karnego powszechnego (przestępstwa ściśle wojskowe).

b) odnośnie do przestępstw, popełnionych wyłącznie lub w przeważającej mierze z pobudek politycznych, społecznych lub religijnych. Nie dotyczy to jednak szpiegostwa i zdrady przeciw Polsce, tudzież przestępstw, polegających na pozbawieniu życia

lub na trwałem ciężkim okaleczeniu człowieka albo takimże uszkodzeniu zdrowia ludzkiego lub złośliwym zniszczeniu obcej własności we większym rozmiarze.

c) odnośnie do innych przestępstw, przewidzianych w ustawach karnych wojskowych i w ustawach powszechnych, jeżeli postępowanie karne dotyczy przestępstw zagrożonych niezależnie od kar dodatkowych grzywną i pozbawieniem wolności nie przenoszącym roku lub jedną z tych kar.

Powyższe przepisy co do niewdrażania względnie umorzenia postępowania karnego nie stosują się; jednak do przestępstw, ściganych jedynie z oskarżenia prywatnego, na wniosek lub z, upoważnienia.

Jeżeli amnestja odnosi się do kary, należy odróżnić wypadki amnestii zupełnej i amnestji częściowej.

Zupełna amnestja :

a) odnośnie do przestępstw wojskowych, które nie ulegają karze w myśl przepisów prawa karnego powszechnego (przestępstwa ściśle wojskowe), darowuje się kary prawomocnie orzeczone ;

b) odnośnie do przestępstw, popełnianych wyłącznie lub w przeważającej mierze z pobudek politycznych, społecznych lub religijnych, darowuje się kary prawomocnie orzeczone; nie dotyczy to jednak szpiegostwa i zdrady przeciw Polsce tudzież przestępstw, polegających na pozbawieniu życia lub na trwałem ciężkim okaleczeniu człowieka albo takimże uszkodzeniu zdrowia ludzkiego lub złośliwym zniszczeniu obcej własności we większym rozmiarze.

c) odnośnie do innych przestępstw, przewidzianych w ustawach karnych wojskowych i w ustawach powszechnych, darowuje się grzywny oraz kary pozbawienia wolności, prawomocnie orzeczone w rozmiarze nie przenoszącym roku, choćby wymierzone łącznie albo w połączeniu z karami dodatkowymi, oraz darowuje się grzywny i kary pozbawienia wolności, w rozmiarze wyżej wymienionym także wówczas, jeżeli kary orzeczono dopiero po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Częściowa amnestja co do kary stosuje się zarówno do kar już prawomocnie orzeczonych, jak do kar, które orzeczono dopiero po wejściu w życie niniejszej ustawy, a w szczególności:

a) darowuje się połowę kary pozbawienia wolności lub niewykonaną część połowy tej, gdy kara została orzeczona w rozmiarze nieprzenoszącym dwóch lat;.

b) darowuje się trzecią część kary pozbawienia wolności lub niewykonany okres tej trzeciej części, gdy kara została orzeczona w rozmiarze przenoszącym dwa lata;

c) ogranicza się do piętnastu lat kary dożywotnie pozbawienie wolności;

d) zamienia się karę śmierci na karę dożywotniego ciężkiego więzienia (domu karnego).

Przepisy dotyczące zupełnej lub częściowej amnestii co do kary stosują się również do przestępstw, ściganych jedynie z oskarżenia prywatnego, na wnioski lub z upoważnienia (odmiennie przepisy co do umorzenia względnie niewdrażania postępowania karnego, p. wyżej)

Zadna amnestja nie dotyczy przekupstwa., sprzeniewierzenia w urzędach, tudzież lichwiarskiego wyzyska

We wypadkach zupełnej amnestii co do kary umarza się równocześnie z; karą skutki karno-sądowego skazania i kary, pozbawiające czci, w szczególności pozbawienie obywatelskich praw honorowych.

Jeżeli zupełna amnestja dotyczy kary za przestępstwa, popełnione wyłącznie lub w przeważającej mierze z pobudek politycznych, społecznych lub religijnych, należy kary wykreślić z wszelkich rejestrów władz, posiadających dane o ukaraniu z tym skutkiem, że osoby winne wspomnianych przestępstw nie będą obowiązane na zapytanie sądu lub innej władzy do wyjawienia skazania.

We wszystkich sprawach o przestępstwa tego rodzaju (t, j. popełnione wyłącznie lub w przeważającej mierze z pobudek politycznych, społecznych lub religijnych), jeżeli postępowanie zakończono już prawomocnymi zasadzającym wyrokiem, orzeknie sąd (sąd okręgowy, który w sprawie wyrokował, lub sąd okręgowy miejsca zamieszkania lub pobytu skazanego, a gdy wyrokował polski sąd wojskowy, odpowiedni sąd okręgu generalnego), czy kara jest umorzona, a przy zbiegu przestępstw postanowi, czy kara ma być złagodzona lub ze względu na małą wagę zbiegającego się przestępstwa zupełnie darowana.. Orzeczenie nastąpi z urzędu albo na, wniosek skazanego lub prokuratora. Tok postępowania: a) w b. zaborze rosyjskim, zapada orzeczenie na posiedzeniu gospodarczem na podstawie informacji zebranych i przedłożonych przez prokuratora; na decyzję sądu okręgowego może zarówno prokurator, jak skazani lub ich pełnomocnicy podawać skargi incydentalne do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je na posiedzeniu gospodarczem, (art. 7 ust. ost. ustawy amnest.; art. 10 ust. 1. ust. z 4/4. 1920. Dz. Ust. Nr. 39. poz. 230 o. przywróceniu praw; art. 975² — 975° up. k); b) w b. zaborze austr. i pruskim! orzeczenie następuje na posiedzeniu niejawnem we formie uchwały po wysłuchaniu prokuratora; od uchwały przysługuje prokuratorowi i stronom interesowanymi zażalenie w ciągu dni 14 do sądu bezpośrednio przełożonego, który rozstrzyga ostatecznie (art. 7 ust. ost. ustawy amnest.; art 10 ust.

2. ust. o przywróceniu praw). Dla całego obszaru Rzeczypospolitej wspólnym jest przepis, że we wypadkach wątpliwych należy wstrzymać wykonanie kary aż do prawomocności decyzji (uchwały), (art. 10 ust. ost. ust. o przywróceniu praw).

Jeżeli wyrok pochodzi od sądu wojsk., stosuje się przepisy wydane dla b. zaboru austrijskiego i pruskiego (art. 7 ust. ost. ust. amnest.).

B. Dla b. zaboru pruskiego nowych ustaw nie wydano.

ć. Obowiązują w b. zaborze rosyjskim:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13/1. 1921. (Dz. Ust. Nr. 9. poz. 43) w przedmiocie utrzymania w mocy sądownictwa doraźnego.

Według art. 2. ust. o sądach doraźnych z 30/6. 1919. (Dz. Praw. Nr. 55. poz. 341) może nastąpić wprowadzenie sądów doraźnych na mocy uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewn., na okres czasu nie przenoszący sześciu miesięcy, gdy przestępstwa wymienione w powyższej ustawie (w art. 1) szerzyć się będą w sposób szczególnie niebezpieczny dla ładu i bezpieczeństwa publicznego; w razie potrzeby utrzymania sądów doraźnych na okres dalszych sześciu miesięcy powinna nastąpić osobna w tym względzie uchwała Rady Ministrów.

Na powyższej podstawie wprowadziło rozp. Rady Ministrów z 1/8. 1919. (Dz. Praw. Nr. 63 poz. 380) sądy doraźne w okręgach Sądów Apelacyjnych Warszawskiego i Lubelskiego na sześć miesięcy, a następnie utrzymywano w mocy sądownictwo doraźne każdorazowo na przeciąg dalszych sześciu miesięcy rozporządzeniami Rady Ministrów z; dnia 5/1. 1920. Dz. Ust. Nr. 3. poz. 17 (bez zmiany co do przestępstw ulegających sądowi doraźnemu), z dnia 8/7. 1920 Dz. Ust. Nr. 61. poz. 395 (z drobnymi zmianami, które dotyczą: a) przestępstwa uszkodzenia cudzego majątku; b) usunięcia koniokractwa jako takiego z rzędu przestępstw, ulegających sądownictwu doraźnemu), wreszcie z dnia 13/1. 1921. Dz. Ust. Nr. 9. poz. 43. (co do wszystkich przestępstw wymienionych w bezpośrednio poprzedzającym rozporządzeniu). Ostatnie przedłużenie biegnie do 1/8. 1921.

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z 16/2. 1921. (Dz. Ust. Nr. 18. poz. 101) w przedmiocie utrzymania na okres dalszych sześciu miesięcy sądownictwa doraźnego za przestępstwa urzędników popełnione z chęci zysku.

Ustawa z 30/1. 1920 (Dz. Ust. Nr. 11. poz. 60) w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa; popełnione z chęci

zysku¹⁾, (wydana dla całego obszaru Rzeczypospolitej), kwalifikuje jako zbrodnie następujące; przestępstwa:

a) popełnienie w związku z urzędowaniem i z pogwałceniem obowiązków urzędowych lub służbowych:

aa) kradzieży lub przywłaszczenia (sprzeniewierzenia) albo udziału w tychże, jeżeli mienie skradzione lub przywłaszczone (sprzeniewierzone) było urzędnikowi dostępne lub powierzone z powodu służby lub stanowiska służbowego;

bb) oszustwa lub udziału w niemi, jeżeli oszustwo popełniono w ten sposób, że winny w zamiarze osiągnięcia dla siebie lub osoby trzeciej nieprawnej korzyści majątkowej wyrządził innemu szkodę majątkową przez wprowadzenie w błąd lub utrzymywanie w błędzie zapomocą przedstawienia okoliczności fałszywych albo przekręcania lub ukrywania prawdziwych, (zatem oszustwo jako przestępstwo materialne także w b. dzielnicy austrj.),

b) przyjęcie przez urzędnika podarunku lub innej korzyści majątkowej, bądź przyjęcie obietnicy takiego podarunku lub korzyści majątkowej, danych w zamiarze skłonienia: urzędnika do pogwałcenia obowiązków urzędowych lub służbowych, albo żądanie przez urzędnika takiego podarunku lub korzyści majątkowej;

c) inne przestępstwo służbowe popełnione z chęci zysku i z pogwałceniem obowiązków; urzędowych lub służbowych w b. zaborze rosyjskim i pruskimi, a w b. zaborze austrj. nadużycie władzy urzędowej, popełnione z chęci zysku;

d) przyjęcie przez urzędnika w związku z rozstrzygnięciem spraw urzędowych lub służbowych bądź podarunku lub innej korzyści majątkowej bądź obietnicy takiego podarunku lub korzyści majątkowej, danych bez zamiaru skłonienia urzędnika do pogwałcenia obowiązków urzędowych lub służbowych, albo żądanie przez urzędnika takiego podarunku lub korzyści majątkowej.

Usiłowanie przestępstw wyżej wymienionych ulega karom przepisanyh za czyny dokonane.

Urzędnikiem w rozumieniu niniejszej ustawy jest ten, kogo odpowiednia tj. obowiązująca w danej dzielnicy ustawa karna w chwili popełnienia przestępstwa za urzędnika uważa; wyjęci są z pod działania niniejszej ustawy ci urzędnicy, którzy w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończyli lat 21.

Przepisy niniejszej ustawy nie stosują się do udziału objętego § 49. a. niem. kk., ani do wypadków przewidzianych w art. 151 część 3 ros. kk. i § 9 austr. kk.¹⁾.

¹⁾ Dziś już w zasadzie nie obowiązująca.

²⁾ § 49 a niem. k. k. (t. zw. § „Duchesne”) dotyczy wypadków wzywiania do spełniania zbrodni lub do uczestnictwa w zbrodni albo wypadków ulegania takiemu wezwaniu oraz wypadków ofiarowania się do spełnienia zbrodni lub uczestnictwa w zbrodni i wypadków przyjęcia ta-

Przepisy szczególne ustaw karnych, stanowiące o karach łagodniejszych albo o bezkarności kradzieży lub przywłaszczenia (sprzeniewierzenia) nie stosują się do urzędników odpowiadających według ustawy niniejszej. Jeżeli jednak winny kradzieży lub przywłaszczenia; (sprzeniewierzenia) dobrowolnie zwrócił mienie kradzione lub przywłaszczone (sprzeniewierzone) albo w inny sposób wynagrodził szkodę, zanim jego wina ujawniona została przed władzą, do ścigania; przestępstw powołaną, wolny jest od kary.

Mimo że ustawa niniejsza kładzie główną wagę na reakcję karną skierowaną przeciw urzędnikom, obejmuje reakcją swoją także osoby nie będące urzędnikami, które nazywa; (niezbyt szczęśliwie) „osobami cywilnymi”. Takie osoby mają podlegać karom na zasadzie tej ustawy i w tym samym trybie postępowania, jeżeli dopuścili się w czasie trwania niniejszej ustawy karygodnego przekupienia urzędnika w celu skłonienia go do popełnienia jednego z przestępstw wymienionych wyżej pod lit. a), c) i d) lub jeżeli dopuścili się udziału w jednym z tych przestępstw. Osoby takie są jednak wolne od odpowiedzialności karnej, jeżeli przedtem, zanim władza powołana do ścigania dowie się o ich czynie, przyczynia się do wykrycia lub udowodnienia dokonanego przekupstwa.

Wymiar kary:

We wypadkach przestępstw wymienionych pod lit. a) b) i c) kara śmierci przez rozstrzelanie, a we wypadkach mniejszej wagi lub w razie uznania okoliczności łagodzących kara ciężkiego więzienia; (domu karnego) od lat 4 do 15.

We wypadkach przestępstwa wymienionego pod lit. d) kara ciężkiego więzienia (domu karnego) od lat 4 do 15, zaś we wypadkach mniejszej wagi lub w razie uznania okoliczności łagodzących kara ciężkiego więzienia (domu karnego) od roku jednego do lat 4.

Dalsze złagodzenie kary jest niedopuszczalne.

Przepisy procesowe:

Sprawy o przestępstwa przewidziane w ustawie niniejszej rozpoznaje co do winy i kary we wszystkich instancjach sąd karny w składzie trzech sędziów państwowych.

Obrona formalna jest konieczną; oskarżonemu musi Sąd wyznaczyć obrońcę z urzędu; jeżeli nie ma on obrońcy z wyboju.

Jeżeli winę w pierwszej instancji orzeczono jednomyślnie, wyrok jest prawomocny z chwilą ogłoszenia (w. b. zaborze rosyjskim z chwilą ogłoszenia sentencji).

kiego zaofiarowania (jeżeli w żadnym wypadku nie nastąpiło dokonanie ani nawet początek usiłowania); art. 151, cz. 3 ros. k. k. dotyczy spełnienia przez przywłaszczenie sobie władzy czynu, odpowiadającego zbrodni lub występku słuźbowemu o charakterze państwowym lub społecznym; § 9 austr. k. k. dotyczy bezskutecznego podżegania do zbrodni.

Ustawa z 30/1. 1920. w przedmiocie odpowiedzialności urzędników za przestępstwa z. chęci zysku obecnie w zasadzie nie obowiązuje, gdyż zastąpiono ją ust. z 18/3. 1921 (Dz. Ust. Nr. 30. poz. 177) o zwalczaniu przestępstw z chęci zysku, popełnionych przez urzędników (p. niżej na końcu niniejszego referatu). Wypadki, w których mimo to stosuje się dawną ustawę, określa art. 14 nowej ustawy.

Poddania sądownictwu doraźnemu przestępstw popełnionych z chęci zysku przez urzędników dotyczą rozporządzenia Rady Ministrów z 16/8. 1920. (Dz. Ust. Nr. 83. poz. 556) i z 16/2. 1921. (Dz. Ust. Nr. 18. poz. 101), z których pierwsze wprowadziło postępowanie doraźne względem przestępstw popełnionych przez urzędników, a objętych dopiero co przedstawioną ustawą z 30/1. 1920., bez różnicy, czy chodzi o przestępstwo dokonane czy usiłowanie, a to w okręgach Warszawskiego i Lubelskiego Sądu Apelacyjnego na sześć miesięcy, zaś w okręgach Lwowskiego i Krakowskiego Sądu Apelacyjnego aż do odwołania, zaś drugie z tych rozporządzeń utrzymywało w okręgach Warszawskiego i Lubelskiego Sądu Apelacyjnego sądy doraźne na okręg sześciu dalszych miesięcy (połączony od 1/3. 1921).

Wskutek uchylecia ustawy z 30/1. 1920 stały się powyższe rozporządzenia bezprzedmiotowemu

3. Ustawa z 4/3. 1921. (Dz. Ust. Nr. 26. poz. 145) zmieniająca art. 1. ustawy z 19/12. 1919. (Dz. Ust. 1920. Nr. 2. poz. 10) w przedmiocie darowania odszkodowań i nawiązek za przestępstwa leśne.

Według art. 1. ust. z 19/12. 1919. są darowane nawiązki w sumie podwójnej wartości samowolnie wyciętego, uszkodzonego lub zabranego drzewa albo materiałów leśnych, które zostały użyte na odbudowę zagród zniszczonych przez wojnę (art. 627. cz. 1 kk.) tudzież przewidziana w art. 627. cz. 2 k. k. pojedyncza wartość tychże, o ile przestępstwo popełniono w lasach państwowych przed dniem 8/2. 1919.

Zastosowanie tej ustawy, (którą wydano tylko dla b. zaboru rosyjskiego), wykluczone jest we wypadkach, jeżeli przestępstw leśnych dokonano dla celów spekulacyjnych (art. 2 ust.).

Jestto ustawa, amnestyjna odnosząca się do przestępstw leśnych (art. 624—626 kk.); amnestja obejmuje z jednej strony podwójną wartość przedmiotu przestępstwa, na której zapłacenie na rzecz właściciela lasu sąd winien (obok wymierzenia kary zasadniczej) zasądzić osoby winne przestępstwa leśnego względnie, (gdyby tych osób nie wykryto lub gdyby one nie mogły zapłacić powyższej kary pieniężnej) osoby ukrywające przedmiot przestępstwa!, a z drugiej strony pojedynczą wartość przedmiotu przestępstwa, którą należy zapłacić właścicielowi lasu, jeżeli nie następuje zwrot szkody

w naturze; wymogi amnestii są częściowo negatywne (aby przestępstwa leśnego nie dokonano dla celów spekulacyjnych), częściowo pozytywne (aby przestępstwa leśnego dokonano w lasach państwowych, aby go dokonano przed dniem; 8/2. 1919 i aby przedmiotu przestępstwa użyto na odbudowę zagród, zniszczonych przez wojnę).

Ustawa z 4/3. 1921. (Dz. Ust. Nr. 26. poz. 145) wprowadza do brzmienia powyższej ustawy (w jej art. 1) następujące zmiany, będące rozszerzeniem amnestji:

a) amnestji ulegają również nawiązki w sumie podwójnej wartości bezprawnie przygotowanych materiałów drzewnych;

b) drzewo nie ulega odebraniu i zwróceniu skarbowi Państwa, (co wynikało już implicite z treści poprzedniej ustawy, choć brak było wyraźnego postanowienia);

c) o ile przestępstwo popełniono w powiatach: augustowskim, suwalskim, sejneńskim, sokólskim, białostockim oraz na kresach wschodnich, jest dzień 1. listopada 1919 tą datą, przed którą musi leżeć popełnienie przestępstwa, aby amnestja miała zastosowanie,

d) amnestja odnosi się nawet do tych wypadków, gdyby (prawomocne wyroki nie zostały wykonane; w ustawie poprzedniej brak było w tym kierunku jakiegokolwiek przepisu, w szczególności nie było ograniczenia jedynie do wyroków nieprawomocnych, zatem przepis niniejszy nie jest materialnie nowością, lecz dąży do usunięcia wątpliwości.

D. Obowiązują w b. zaborze austrj.:

1. Ustawa z 17/12. 1920. (Dz. Ust. 1921. Nr. 3. poz. 8) w przedmiocie zmiany art. VI. ustawy z 23/5. 1873. austr. Dzunl Nr. 119) tj. ustawy wprowadzającej procedurę karną.

Zmiana dotyczy kompetencji sądu przysięgłych.

Według art. VI. ustawy wprowadzającej austrj. ust. o postępowaniu karnem z; r. 1873. należało przeprowadzić przed sądem przysięgłych rozprawę główną co do oskarżeń o następujące trzy typy przestępstw:

a) o zbrodnie i występki popełnione osnową pisma drukowego;

b) o zbrodnie i występki nacechowane charakterem przestępstwa politycznego. Tutaj należą zbrodnie polityczne: zdrada główna (§§: 58—61 austrji kk. i art. I ustawy z; 17/12. 1862. Nr. 8. austrj. Dzunl z r. 1863), zaburzenie spokojności publicznej (§§: 65—66 austrj. kk. i art. II. wymienionej przy zdradzie głównej! ustawy z r. 1862), bunt i rozruch (§§ 68—73 i 75 austrj. kk) i dwa przypadki gwałtu publicznego, a mianowicie: aa) przez gwałtowne działanie przeciw zgromadzeniu powołanemu przez rząd do załatwiania spraw publicznych, przeciw sądowi lub przeciw innej władzy publicznej (§§. 76, 77 i 80 austrj. kk.) oraz b.b.) przez gwałtowne działanie przeciw korporacjom prawnie uznanym albo przeciw zgromadze-

niom odbywającym się ze współudziałem albo pod nadzorem władzy publicznej (§§: 78, 79 i 80 austrj. kk.), a nadto należą tutaj następujące występki polityczne: znieważenie zarządzeń władz i podburzanie (§ 300 austrj. kk. i art. III. i IV. wymienionej wyżej przy zdradzie głównej ustawy z r. 1862) oraz podburzanie do kroków nieprzyjaznych (§ 302 austrj. kk.);

c) zbrodnie zagrożone karą wyższą niż pięcioletniego (ciężkiego lub zwykłego) więzienia. Obok zbrodni wymienionych w samym kk. należą tutaj zbrodnie z t. zw. ustawy dynamitowej (z; 27/5. 1885. Nr. 134 Dzum.), objęte §§: 4, 5, 6 i 8, tej ustawy.

W powyższem unormowaniu kompetencji sądu przysięgłych nie wytworzyła ustawa z 17/2. 1920. zmiany co do kategorii przestępstw popełnionych osnową pisma drukowego' (wyżej pod a)) oraz przestępstw nacechowanych charakterem politycznym (wyżej pod b)). Natomiast zmiana dotyczy trzeciej kategorii (wyżej pod c)) tj. przestępstw zastrzeżonych sądowi przysięgłych ze względu na wysokość zagrożonej kary. Zmiana rozciąga się w dwóch kierunkach: 1) zasadą jest, że obecnie mają podlegać kompetencji sądu przysięgłych ze względu na wysokość zagrożonej kary tylko takie zbrodnie, które zagrożone są karą śmierci!, karą dożywotniego więzienia lub karą więzienia powyżej lat dziesięciu, (zatem odpada kompetencja, sądu przysięgłych co do zbrodni, które zagrożone są karą więzienia powyżej pięciu, a nie powyżej dziesięciu lat); 2) na mocy szczególnego postanowienia ustawy utrzymuje się kompetencję sądu przysięgłych co do kilku zbrodni, jakkolwiek zagrożona za nie kara nie przekracza dziesięcioletniego' więzienia. Należą tutaj: a) nadużycie władzy urzędowej (§§: 101—103); kara zagrożona: ciężkie więzienie od jednego roku do lat pięciu, a w miarę złośliwości i szkody do lat dziesięciu; b) obraza religii (§§: 122 i 123) jednak tylko wtedy, jeżeli w akcie oskarżenia wyraźny uczyniono wniosek, aby według § 123 wymierzono z powodu wielkiej złośliwości lub niebezpieczeństwa karę większą niż pięcioletniego więzienia; c) umyślne użycie mocy rozsadzającej materiału wybuchowego w tym celu, aby narazić na niebezpieczeństwo, cudze mienie, zdrowie lub życie (§ 4. ust. 1. ustawy dynamitowej; kara zagrożona: ciężkie więzienie od pięciu do dziesięciu lat; dalsze kwalifikowane przez następstwa, wypadki tej zbrodni należą do kompetencji sądu przysięgłych na tej zasadzie, że; zagrożona kara przekracza dziesięć lat); d) utworzenie spisku lub szajki celem spełnienia zbrodni dynamitowej, choćby winowajcy nie przystąpili jeszcze do żadnej akcji, prowadzącej do rzeczywistego wykonania zbrodni (§ 5 ust. dynamit; kara zagrożona: ciężkie więzienie od pięciu do dziesięciu lat); e) wyrabianie, nabywanie, przechowywanie u siebie lub odstępowanie materiałów wybuchowych, ich pierwiastków lub przyrządów potrzebnych do stosowania tych materiałów, jeżeli powyż-

sze działania zdały do zbrodni dynamitowej (§ 6. ust. dynamity kara zagrożona: ciężkie więzienie od pięciu do dziesięciu lat); d) gdy kto publicznie lub wobec kilku osób, bądź w drukach, rozpuszczanych pismach lub utworach obrazowych wzywa do zbrodni dynamitowej lub do jakiegokolwiek w nich udziału, czyto je zachwala lub je usprawiedliwić usiłuje, czy też wogóle udziela jakichkolwiek wskazówek co do sposobu dokonania takich zbrodni (§ 8. ust. dynamit.; zagrożona kara: ciężkie więzienie od pięciu do dziesięciu lat).

Zasadę wymienioną wyżej pod 1) przełamują wypadki, w których szczególne ustawy przewidują dla pewnych zbrodni wyjątkowo inny skład sądu orzekającego (lex specialis derogat generali).

Stosunek dawnej i obecnej kompetencji sądu przysięgłych okazuje się z następującego zestawienia:

Lp. Zbrodnia.	Dawna kompetencja.	Obecna kompetencja.	
1.	Złośliwe uszkodzenie cudzej własności (§§: 85,86) oraz inne złośliwe działania lub opuszczenia wśród szczególnie niebezpiecznych okoliczności (§§: 87, 88).	Gdy albo zaszła jedna z okoliczności wymienionych w § 80. ust. 2, albo gdy we wypadkach § 85 lit. b) i c) i 87 wyraźny w akcie oskarżenia uczyniono wniosek, aby zpowodu wielkiej złośliwości lub niebezpieczeństwa skazano na większą niż pięcioletnią karę więzienia.	1) Jeżeli wyniknął rzeczywiście wypadek, nadwyrządzający zdrowie, cielesne bezpieczeństwo lub we większej rozciągłości cudzą własność (c. więz. od 10—20 lat, a przy okoliczn. szczególnie obciążających c. więz. dożywotnie); 2) Jeżeli nastąpiła śmierć człowieka, a sprawca mógł być ją przewidzieć (kara śmierci);
2.	Porwanie człowieka (§§: 90, 91).	We wszystkich wypadkach.	Jeżeli pokrzywdzony był narażony na niebezpieczeństwo życia lub nieod zyskania wolności (c. więz. od 10-20 lat).
3.	Trudnienie się ciągłym handlem niewolnikami, (§95. ust. ost).	We wszystkich wypadkach.	W razie szczególnie obciążających okoliczności (c. więz. od 10—20 lat).
4.	Uwięzienie (§§: 96, 97).	Gdy według ustawy skazać należy najmniej na pięcioletnią karę więzienia.	Nie podlega.
5.	Nadużyciewładzy urzędowej (§§: 101-103).	We wszystkich wypadkach.	Bez zmiany.

Lp.	Zbrodnia.	Dawna kompetencja.	Obecna kompetencja.
6.	Fałszowanie publicznych papierów kredytowych (§§: 106-117).	We wszystkich wypadkach.	1) We wszystkich wypadkach dokonanego podrobienia publicznych papierów kredytowych ; 2) we wypadkach usiłowanego podrobienia takich papierów wówczas, jeżeli zachodziło osobiłe niebezpieczeństwo; 3) we wypadkach dokonanego podrobienia publicznych zapisów długu, jeżeli podrobienie nastąpiło za pomocą narzędzi ułatwiających powielenie.
7.	Fałszowanie monety (§§: 118-121).	We wszystkich wypadkach.	Jeżeli zachodzi szczególne niebezpieczeństwo lub znaczna szkoda (c. więz. od 10 - 20 lat).
8.	Obraza religii (§§: 122 i 123).	Gdy w akcie osk. wyraźny uczyniono wniosek, aby według § 123, z powodu wielkiej złośliwości albo niebezpieczeństwa wymierzono karę większą, niż pięcioletniego więzienia.	Bez zmiany.
9.	Zgwałcenie (§§:125-127).	We wszystkich wypadkach.	1) Jeżeli gwałt zrządzi) znaczny uszczerbek na zdrowiu albo i na życiu zgwałconej (c. więz. od 10-20 lat); 2) Jeżeli śmierć zgwałconej nastąpiła (c. więz. dożyw.)
10.	Szarżowanie (§ 128).	Jeżeli nastąpił jeden ze skutków wspomnianych w § 126 kk. albo jeżeli w akcie osk. wyraźny uczyniono wniosek, aby z powodu nader obciążających okoliczności wymierzono karę większą niż pięcioletn. więz.	Jeżeli nastąpiło jedno z następstw wymienionych w bezpośrednio poprzedzającej rubryce (przy zgwałceniu). Kara: c. więz. od 10—20 lat w obu wypadkach.
11.	Nierząd przeciwny naturze (§ 129).	Jeżeli zachodzą okoliczności wymienione w § 130, ust. 2.	1) Jeżeli nastąpił znaczny uszczerbek na zdrowiu albo i na życiu (c. więz. od 10— 20 lat); 2) jeżeli nastąpiła śmierć (c. więz. dożyw).

Lp.	Zbrodnia.	Dawna kompetencja.	Obecna kompetencja
12	Morderstwo (§ 134-138).	We wszystkich wypadkach	<p>1) We wypadkach dokonanego morderstwa zawsze co do sprawcy, co do najmującego i co do bezpośrednio współdziałających (kara śmierci), zaś co do dalszych współników i uczestników tylko wówczas, jeżeli popełniano morderstwo na krewnym w linii wstępnej lub zstępnej lub na małżonku którego ze współdziałających, a stosunki te wiadome były dalszym współnikom i uczestnikom, albo jeżeli popełniono skrytobójstwo, morderstwo rozbójnicze lub morderstwo zamówione (kara: c więz od lat 10—20);</p> <p>2) we wypadkach usiłowanego morderstwa co do sprawców i bezpośrednich winowajców, jeżeli usiłowanym było morderstwo rozbójnicze, skrytobójstwo, morderstwo zamówione lub morderstwo członków rodziny, wymienionych w niniejszej rubryce pod 1) (kara: c, więz. od 10—20 lat, a w razie okoliczności szczególnie obciążających c. więz. dożyw.).</p>
13.	Dzieciobójstwo (§ 139;.	We wszystkich wypadkach.	<p>1) Jeżeli morderstwa dokonano na dziecku ślubnym (kara: c. więz. dożyw.);</p> <p>2) Jeżeli dziecko było nieslubne i śmierć nastąpiła wskutek zabicia, a nie wskutek zaniechania pomocy (kara: c. więz od 10 — 20 lat).</p>
14.	Zabójstwo (§ 140-143).	We wszystkich wypadkach.	<p>1) We wypadku zabójstwa rozbójniczego (tara śmierci); 2) we wypadku zabójstwa prostego, jeżeli sprawca pozostawał w buskiem pokrewieństwie ze zabitym lub w innych względem niego szczególnych obowiązkach (kara: c. więz od 10—20 lat).</p>
15.	Spędzenie płodu (§§: 147, 148).	We wypadkach spędzenia płodu wbrew wiedzy i zezwoleniu matki jeżeli nadto matka narażoną została na niebezpieczeństwo utraty życia lub poniosła uszczerbek na zdrowiu	Nie podlega.

Lp	Zbrodnia.	Dawna kompetencja	Obecna kompetencja.
16.	Porzucenie dziecka (§§ : 149, 150).	Jeżeli karę wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami.	Nie podlega.
17.,	Ciężkie uszkodzenie ciała (§§:152—157)	Jeżeli karę wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami.	Nie podlega.
18.	Pojedynek (§§: 158-162).	Jeżeli należy wymierzyć karę najmniej pięcioletniego więzienia.	Jeżeli z pojedynku wynikła śmierć jednego z pojedynkujących się, (kara: c. więz. od 10—20 lat).
19.	Podpalenie (§§:166-169).	Jeżeli należy wymierzyć karę najmniej pięcioletniego więzienia.	1) Jeżeli ogień wybuchnął i przez to człowiek życia pozbawionym został, a podpalacz mógł to przewidzieć; albo jeżeli pożar wywołanym został przez bandy, zamierzające szereg zniszczenie (kara śmierci); 2) jeżeli sprawca częściej niż raz jeden, czy to w tychsamych, czy w różnych przedmiotach, ogień podkładał, a pożar istotnie choćby tylko raz jeden, wybuchnął; (c. więz. dożyw); 3) jeżeli ogień wybuchnął i dla uszkodzonego znaczna wynikła szkoda (c. więz. dożyw), 4) jeżeli sprawca częściej niż raz jeden, atoli każdym razem bezskutecznie podpalić usiłował (c. więz. dożyw.); 5) jeżeli ogień wybuchnął, jednak ze żadną z wymienionych dotąd okoliczności nie był połączony (c. więz. od 10—20 lat).
20.	Kradzież (§§ •.171-176).	Jeżeli karę wymierzyć należy między pięciu i dziesięciu latami (§ 179),	Nie podlega.
21.	Sprzeniewierzenie (§§:181-184).	Jeżeli wymierzyć należy karę najmniej pięcioletn. więzienia albo jeżeli w akcie osk. uczyniono wniosek, aby z powodu szczególnie obciążających okoliczności wymierzono karę większą niż pięcioletn. więz.	Jeżeli sprawa dotyczy sprzeniewierzenia z§ n. 181 i w akcie osk. uczyniono wniosek, aby z powodu szczególnie obciążających okoliczności wymierzono karę między dziesięciu i dwudziestu laty.

Lp.	Zbrodnia.	Dawna kompetencja.	Obecna kompetencja.
22.	Rabunek (§§:190—195).	We wszystkich wypadkach.	We wszystkich wypadkach z wyjątkiem takiego, jeżeli rabunek polegał jedynie na zagrożeniu i ono bez skutku pozostało (kara w tym wyjątkowym t. j. najłagodniejszym wypadku: c. więz. od pięciu do dziesięciu lat; kary we wypadkach podlegających kompetencji są tu przysięgłych: c. więz. od dziesięciu do dwudziestu lat i c. więz. dożyw.).
23.	Oszustwo (§§:170. 197—204).	Jeżeli wymierzyć należy karę najmniej pięcioletn. więzienia.	Jeżeli przez fałszywą przysięgę znaczną bardzo wyrządzono szkodę (kara: c. więz. od lat 10 do 20, a wedle okoliczności c. więzienia dożyw.).
24.	Oszczerstwo (§§:209, 210).	Jeżeli w akcie osk. wymieniono jedną z okoliczności podanych w § 210, lit. a) do c) i z tego powodu uczyniono wniosek, aby skazano na karę wyższą niż pięcioletn. więzienia.	Nie podlega.
25.	Zbrodnie dania pomocy zbrodniarzowi.	Jeżeli według § 218 wymierzyć należy karę więzienia między pięciu i dziesięciu latami.	Nie podlega.
26.	Zbrodnie z ustawy dynamitowej (§§:4,5,6 i 8).	We wszystkich wypadkach.	Bez zmiany.

Z powyższego zestawienia wynika, że ustawa z 17/12. 1920: uchyliła w zupełności kompetencję sądu przysięgłych co do uwięzienia, spędzenia płodu, porzucenia dziecka, ciężkiego uszkodzenia ciała, kradzieży, oszczerstwa i dania pomocy zbrodniarzowi (7 zbrodni);

pozostawiła bez zmiany kompetencję co do nadużycia władzy urzędowej, obrazy religii i zbrodni dynamitowych (3 zbrodnie, jeżeli zbrodnie z ustawy dynamitowej policzy się za jeden typ przestępstwa), zaś ograniczyła kompetencję co do pozostałych 16 zbrodni, uchylając ją w tych wypadkach, gdy zagrożony wymiar kary wynosi od pięciu do dziesięciu lat.

Właściwym do orzekania we wszystkich wypadkach, w których następuje uchylenie kompetencji sądu przysięgłych z mocy tej

ustawy, jest trybunał I. instancji (w komplecie z 3 sędziów po myśli § 13 pk. w brzmieniu zmienionem ustawą z 16/7. 1920. Dz. Ust. Nr. 67. poz. 453).

Jeżeli jednak w dniu wejścia: w życie niniejszej ustawy (lub poprzednio) zarządzono już rozprawę główną przed sądem przysięgłych, wówczas należy przeprowadzić rozprawę przed sądem przysięgłych mimo, że właściwość sądu, przysięgłych nie byłaby już według niniejszej ustawy uzasadnioną. (Ten przepis przechodni mieści się w art. 3. ustawy).

W konsekwencji zmian kompetencyjnych we wypadkach, gdy zagrożony wymiar kary wynosi od 5—10 lat, przenosi ustawa na trybunał I. instancji jako sąd orzekający przysługujące dotychczas trybunałowi sądu przysięgłych upoważnienie do stosowania przepisów o nadzwyczajnem łagodzeniu kary z § 338 pk. w brzmieniu ustawy z 16/7. 1920. (Dz. Ust. Nr. 67. poz. 453) t. j. upoważnia go do wymiaru łagodniejszego rodzaju kary więzienia oraz do skrócenia kary co do czasu trwania, jednak nie poniżej sześciu miesięcy.

2. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 13/1. 1921. (Dz. Ust. Nr. 9. poz. 50) w przedmiocie ustanowienia djet dla sędziów przysięgłych i mężów zaufania.

Tendencja, ulżenia sędziom przysięgłym i mężom zaufania w uszczerbku materialnym połączonym z wykonywaniem ich obowiązków okazuje następującą linię rozwoju.

Według § 25. ustawy o układaniu list przysięgłych (z 23/5. 1873. Dzun. Nr. 121) ma każdy przysięgły i mąż zaufania, który spełnił swój obowiązek, otrzymać na żądanie, jeżeli miejsce jego zamieszkania oddalone jest więcej niż o milę od miejsca sądu przysięgłych, umiarkowane wynagrodzenie kosztów podróży.

Rozporządzeniami Minist. Sprawiedl. z 19/11. 1873 Dzun. Nr. 152 (przepisy wykonawcze do pk.) oraz z 26/4. 1874. L. określono należące się przysięgłym wynagrodzenie kosztów podróży we wysokości 1 złr. w. a. za każdą godzinę drogi tam i napowrót (bez względu na istnienie lub brak połączenia kolejowego między siedzibą sądu a miejscem zamieszkania przysięgłego) jako jednorazowe wynagrodzenie w kadencji bez względu na ilość rozpraw.

Mila = 7.5 km. (rozp. Ministr. Sprawiedl. z 28/6. 1876. Dzun. Nr. 97).

Te przepisy przetrwały bez zmiany do powstania państwowości polskiej.

Dopiero ustawa z 23/11. 1920. (Dz. Ust. Nr. 112. poz. 735) zmieniła § 25. ustawy o układaniu list przysięgłych w ten sposób, że:

a) przyznaje przysięgłemu i mężowi zaufania: prawo żądania
aa) zwrotu rzeczywiście poniesionych koniecznych

kosztów podróży tam i z powrotem oraz bb) diety tytułem zasiłku na pokrycie kosztów utrzymania w siedzibie sądu przysięgłych.

b) przyznaje takie prawo we wszystkich wypadkach, jeżeli miejsce zamieszkania przysięgłego lub męża zaufania jest oddalone od siedziby sądu przysięgłych ponad 5 km.

Wypłata następuje tylko na żądanie (taksamo, jak według ust. austr.).

Obecnie postanawia wymienione w nagłówku rozp. Ministra Sprawiedl., że diety sędziów przysięgłych i mężów zaufania wynoszą w Krakowie i Lwowie 150 mk., zaś w innych miejscowościach b. zaboru austrj. 100 mk. dziennie.

3. Ustawa z 25/2. 1921. (Dz. Ust. Nr. 23. poz. 125), zmieniająca ustawę z 16/3. 1920. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw karnych, obowiązujących w b. zaborze austrj. (Dz. Ust. Nr. 26. poz. 158) tudzież zmiany § 7. austrj. ust. o post. karnem z r. 1873.

Zmiany dokonane tą ustawą są następujące:

a) We wypadkach, gdy kwalifikacja danego przestępstwa jako zbrodni zależy od tego, aby wartość przedmiotu przestępstwa względnie wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody przenosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną, w szczególności przy złośliwym uszkodzeniu cudzej własności (§ 85a), kradzieży (§ 173), sprzeniewierzeniu (§ 183) i oszustwie (§ 200), podnosi ustawa granice wartości, które ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie w stosunku do ust. austrj. obowiązującej w chwili odłączenia Małopolski od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę we walucie koronowej zastępuje pięciokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austriacka	Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
200 k.	1.000 u.	5.000 mk.

b) We wypadkach, gdy kwalifikacja danego przestępstwa jako zbrodni zależy od dwóch momentów, a to: 1) od tego, aby wartość przedmiotu przestępstwa względnie wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody przenosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną oraz 2) od pewnych cech działania lub przestępcy (np. towarzystwo, zamknięcie rzeczy lub poprzednie dwukrotne ukaranie za kradzież przy kradzieży, popełnienie w urzędowaniu przy sprzeniewierzeniu), w szczególności przy kradzieży (§§: 174. II.,

175. II. 176. II.) i sprzeniewierzeniu (§ 181), podnosi ustawa granice wartości, które ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie w stosunku do ustawy austr. obowiązującej w chwili odłączenia Małopolska od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę we walucie koronowej; zastępuje czterokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austriacka	Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
50 k.	250 k.	1.000 mk.

c) We wypadkach, jeżeli wyższy wymiar kary (od 5—10 lat) zależy od tego, aby wartość przedmiotu przestępstwa względnie wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody przynosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną, w szczególności przy kradzieży (§ 179), sprzeniewierzeniu (§ 184) i oszustwie (§ 203), podnosi ustawa granice wartości, które ustawa z 16/3. 1920 podniosła pięciokrotnie w stosunku do ustawy austrj. obowiązującej w chwili odłączenia Małopolski od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę, we walucie koronowej zastępuje pięciokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austriacka	Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
2.000 k.	10.000 mk.	50.000 mk.

d) We wypadku sprzeniewierzenia z §-u 181, jeżeli wyższy wymiar kary (od pięciu do dziesięciu, a nawet do dwudziestu lat) zależy od tego, aby wartość sprzeniewierzonej rzeczy przenosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną, podnosi ustawa granice wartości, którą ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie w stosunku do ustawy austr. obowiązującej w chwili odłączenia Małopolski od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę we walucie koronowej zastępuje pięciokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austriacka	Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
1.000 k.	5.000 k.	25.000 mk.

e) We wypadkach zbrodni gwałtu publicznego przez wymuszenie lub niebezpieczne pogróżki, jeżeli wyższy wymiar kary (od jednego roku do lat pięciu) zależy od tego, aby uszko-

dzenie, którem grożono, lub szkoda, któraby mogła wyniknąć z wymuszonego świadczenia, znoszenia lub zaniechania, przynosiły pewną oznaczoną kwotę pieniężną (§ 100 ust. 2), podnosi ustawa granicę wartości, którą ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie w stosunku do ustawy austrijskiej, obowiązującej w chwili odłączenia Małopolski od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę we walucie koronowej zastępuje pięciokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austrijska	Ustawa z 16/3 1920.	Ustawa obecna
2.000 k.	10.000 k.	50.000 mk.

Dla dokładności należy zauważyć, że ustawa austrijska różniła dwie granice wartości: niższą (600 k.) odnośnie do szkody mogącej wyniknąć z wymuszonego świadczenia, znoszenia lub zaniechania i wyższą (2.000 k.) odnośnie do zagrożonego uszkodzenia; ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie wyższą granicę i stworzyła jednolitą granicę wartości dla obu rodzajów wypadków; jednolitość granicy utrzymała się w obecnej ustawie.

f) We wypadku uczestnictwa w kradzieży lub sprzeniewierzeniu, jeżeli kwalifikacja zbrodni zależy od tego, aby ilość (kwota) lub wartość wszystkich na kilka zawodów ukrytych, nabytych lub pozbytych rzeczy, pochodzących z kradzieży lub z sprzeniewierzenia), przynosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną (§ 186 b.), podnosiła ustawa granicę wartości, którą ustawa z 16/3. 1920. podniosła pięciokrotnie w stosunku do ustawy austrijskiej, obowiązującej w chwili odłączenia Małopolski od Austrii, jeszcze wyżej w ten sposób, że cyfrę we walucie koronowej zastępuje pięciokrotnie wyższą cyfrą we walucie markowej.

Ustawa austrijska	Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
200 k.	1,000 k.	5.000 mk.

g) W nowym wypadku zbrodniczego uczestnictwa w kradzieży lub w sprzeniewierzeniu, stworzonym przez ustawę z 16/3. 1920. (art. 1. 1. 3. c. tej ustawy; jeżeli kwota lub wartość wszystkich ukrytych, nabytych lub pozbytych rzeczy, pochodzących z kradzieży lub sprzeniewierzenia, przynosi razem trzysta koron, a sprawca był już karany dwa razy za zbrodnie lub przekroczenie uczestnictwa w kradzieży lub sprzeniewierzeniu.), zastępuje obecna ustawa cyfrę trzystu koron cyfrą tysiąca marek na oznaczenie granicy wartości.

h) We wypadkach udaremnienia egzekucji przymusowej (ustawa z 25/5. 1883. Dzap.. Nr. 78) zależy kwalifikacja występku od tego, aby szkoda wyrządzona przenosiła pewną oznaczoną kwotę pieniężną. Granicą wartości jest:

według ustawy austr.: 100 k.

Według ustawy z 16/3. 1920.: 1.000 k. (zatem dziesięciokrotny iloczyn). Według obecnej ustawy: 5.000 mk.

i) Podwyższenie grzywien. (Norma ogólna).

Ustawa z 16/3. 1920	Ustawa obecna
Najwyższą granicę grzywien, przewidzianych w powsz. ust. karnej i w dodatkowych ustawach karnych, tudzież grzywiny, oznaczone w tych ustawach kwotą stałą, podwyższa się pięciokrotnie.	Najwyższą i najniższą granicę grzywien, przewidzianych w powsz. ust. karnej, w ustawach karnych dodatkowych i w ustawie o postępowaniu karnetu tudzież grzywiny oznaczone w tych ustawach kwotą stałą w koronach, zastępuje się dwudziestokrotną liczbę marek, oznaczone zaś w guldenach — czterdziestokrotną liczbą marek.

Ustawa obecna zawiera zastrzeżenie, że normy podwyższenia nie dotyczą przepisów karnych, wydanych przez władze polskie.

Ze zestawienia przepisów obu ustaw okazuje się, że:

A) ustawa obecna podwyższa najwyższą i najniższą granicę grzywien oraz grzywiny oznaczone kwotą stałą, zaś ust. z 16/3. 1920. tylko najwyższą granicę grzywien i grzywiny oznaczone kwotą stałą;

B) ustawa obecna podwyższa grzywiny przewidziane w powszechnej ust. karnej, w ust. karnych dodatkowych i w ustawie o postęp. karnem, (zatem obejmuje całość terenu zastosowania grzywiny), zaś poprzednia ustawa, odnosiła się jedynie do ust. karnej powsz. i do ustaw karnych dodatek., a nie do ustawy o postęp. karnem.

C) skala podwyższenia jest odmienna: według poprzedniej ustawy podwyższenie pięciokrotne; według obecnej ustaw zastępuje się cyfry w koronach dwudziestokrotnym iloczynem w markach..

j) Szczególne przepisy co do podwyższenia grzywien.

Obok ogólnej, matematycznej normy (podanej wyżej pod i)) tworzy ustawa dla dwóch wypadków (taksamo, jak swego czasu ustawa z 16/31 1920) legem speciale, oznaczając w; cyfrach wysokość albo granicę najwyższą i najniższą grzywiny.

Wypadki te są:

L. p.	Czyn przestępny	Ust. austriacka	Ust z 16/3.1920	Ust. obecna
1	Ukrycie zbiega wojsk, lub inne udzielenie mu pomocy (§§ 220 221).	200 k.	1.000 k.	5.000 mk.
2	Gry zakazane (§ 522).	20 - 1 800 k.	100 - 100.000 k.	500 - 500.000 mk.

k) Podwyższenie wysokości grzywnien, od której zależy czasokres przedawnienia śledztwa co do występków i wykroczeń. (§ 532 kk.)

Ustawa uzależnia długość czasokresu (trzy miesiące lub sześć miesięcy) od wysokości zagrożonej grzywny.

Zwyżka wysokości grzywny biegnie po następującej linii:

Ustawa austriacka		Ustawa z 16/3. 1920		Ustawa obecna	
3 mies.	6 mies.	3 mies.	6 mies.	3 mies.	6 mies.
do 100 k.	do 400 k.	do 500 k.	do 2.000 k.	do 2.500 mk	do 10.000mk.

ł) Zmiana austriackiej ustawy o post. karnym z r. 1873.

Zmiana polega na tym, że art. 4. ustawy z 25/2. 1921. zastępuje klucz ustawowy przy zamianie nieściągalnych grzywnien na areszt (jeden dzień za każde 10 k) poleceniem wymiaru odpowiedniej kary aresztu przy uwzględnieniu wysokości kary pieniężnej i stosunków osobistych skazanego, przyczem kara aresztu nie może przekraczać sześciu tygodni.

Postanowienia omówionej obecnie ustawy stosują się również do czynów karygodnych, popełnionych przed jej wejściem w życie, o ile podsądny według przepisów dawniejszych podlegałby surowszemu traktowaniu.

Zanim nastąpi systematyczne przedstawienie ustawodawstwa pochodzącego z II. kwartału 1921 w dalszym zeszycie „Ruchu”, zestawiam w celach informacyjnych te ustawy, które ogłoszono do chwili oddania do druku mego rękopisu:

AA) Dla całego obszaru Rzeczypospolitej:

Ustawa z 18/3. 1921 (Dz. Ust. Nr. 30. poz. 177) o zwalczaniu przestępstw z chęci zysku, popełnionych przez urzędników.

Uchyła ona ustawę z 30/1. 1920. (Dz. Ust. Nr. 11. poz. 60), streszczoną i omówioną powyżej pod C. 2., jednak (według art. 14) winni przestępstw, popełnionych przed wejściem w życie ustawy niniejszej, ulegają karze według ustaw dotychczasowych, o ile przepisy ustawy niniejszej nie przewidują łagodniejszej kary.

BB) Dla b. zaboru pruskiego.

Ustawa z 18/3. 1921. (Da Ust. Nr. 31. poz. 181) w przedmiocie zmiany przepisów o wymiarze grzywien, nawiązek i wynagrodnego w b. dzielnicy pruskiej.

Tekst jej uwzględniono w tekście II. wydania polskiego tłumaczenia ust. karnej, opracowanego przez Prezesa Senatu Kałuźniackiego.

CC) Dla b. zaboru rosyjskiego.

1. Ustawa z 25/2. 1921. (Dz. Ust. Nr. 30. poz. 169) w przed----- zmian w ustawodawstwie karnem, obowiązującym w b. zaborze rosyjskim. Zmienia przepisy o środkach zapobiegawczych, wprowadza postępowanie uproszczone, normuje postępowanie co do prośb o łaskę, podwyższa grzywny itd.

2. Ustawa z 18/3. 1921. (Dz. Ust. Nr. 30. poz. 172) w przedmiocie niektórych zmian w przepisach tymczasowych o urządzeniu sądownictwa w b. Królestwie Polskiem.

Dotyczy ograniczenia elementu ludowego (ławiników).

3. Ustawa z 18/3. 1921. (Dz. Ust. Nr. 30. poz. 173) o wynagrodzeniu ławników sądów pokoju.

4. Ust. z 17/3. 1921. (Dz. Ust. Nr. 32. poz. 194) zmieniająca przepisy tymczasowe o kosztach sądowych.

Opłatę sądową w sprawach karnych określają art. 60—69.

DD) Dla b. zaboru austrj. nowych ustawi w tym czasie nie wydano.

Dr. Józef Jan Bossowski (Poznań).